

Teght.

Den 17^{den} Augustus 1898 bezocht ik deze gemeente. Ik reed van 's Bosch naar Teght, vandaar naar Helvoirt en vervolgens weer over Cromvoirt naar 's Bosch terug.

Op het raadhuis vond ik den burgemeester met diens twee wethouders, en werd mij door het zoonfje van den secretaris een bouquet gegeven, welk bouquet afkomstig was van Victor Gilman.

Tenwijl ik met B. en W. zat te praten voerde de harmonie verschillende vers uit onder leiding van haren directeur Brohm, den vader van mijnen chef van expeditie.

Op mijne audiëntie verscheen niemand, zoodat ik drie volle uren met B. en W. doorbracht; die tijd was echter om voordat ik het bemerkte had. -

Het raadhuis te Teght wordt overgebracht naar het voormalig post- en telegraafkantoor. Men was bereids met die overbrenging begonnen, zoodat, op het bericht dat ik te Teght zou komen, weer een en ander naar het oude raadhuis moest worden teruggebracht. -

M^r. Bondam stelde voor ± 4 jaren een onderzoek in naar het archief van Teght; hij pakte destijds de meest interessante stukken in een brandkast, onder bescherming vanden secretaris. Hij zou spoedig terugkomen om ze te inventariseeren. Hij moet nog komen. -

Ik raadde B. en W. aan M^r. Bondam te schrijven, dat het archief op het oogenblik naar het nieuwe raadhuis was overgebracht; dat het gewenscht scheen, om, terwijl het stofschoon was, het te ordenen alvorens het weer in kisten en kasten werd opgeborgen; dat hij daartoe goede gelegenheid had, zoolang het nieuwe gemeenschaps huis nog niet in gebruik was genomen. B. en W. moesten Bondam daarom verzoeken zoo mogelijk nu te willen komen om alles in orde te brengen.

Op mijn vraag, of B. en W. er bezwaar tegen hadden om de waterloop, de Loij enz. op gemeenschapskosten te quiveren en te diepen, op de wijze, waarop zulks in Helvoirt geschiedt, antwoordden B. en W., dat zij daar in principe tegen waren; niet zoozeer om de kosten, die ± 400.- 's jaars zouden bedragen, als wel omdat zij het

Vught.

het onbillijk vonden tegenover de onderhoudsplichtigen van waterleidingen, die in verschillende waterschappen lagen, en die ^{het} Hoek steeds zelve zouden moeten blijven doen. - B. en W. klaagden, dat Cromvoirt de Leij niet voldoende zuiverde en diepte; daardoor ondervonden de landerijen onder Helvoirt en Vught veel nadeel. - Cromvoirt moet voor het onderhoud van de Leij zorgen van af de Lorensche brug; van af die brug zit de Leij vol zandplaten. - Toen ik deze klachten later met B. en W. van Cromvoirt besprak, zeiden deze, dat ze, als ze de Leij zuiverden, de polders Ham en Rijskampen zouden onder water zetten; dat ze om die reden het water de Leij nooit zuiverden voordat ze zeker wisten, dat het water onder zou kunnen wegschieten; ze konden toch hunne eigen polders niet onder water zetten; het hemd is nader dan de rok! - Als het kanaal 't Broek-Drongelen klaar is, zullen deze klachten van zelve verbodden, daar dan de Broekleij in dat kanaal haar water loost; daardoor zullen de ^{gronden onder} ~~aan~~ Vught ~~aan~~ ^{aanmerkelijk} in waarde stijgen, omdat die gronden ~~veel te laag en onvruchtbaar~~ ^{veel te laag en onvruchtbaar} alsdan een behoorlijke afwatering zullen verkrijgen. -

Ik vernam van B. en W., dat te Vught een groot hof, de huis zou komen, waaraan de gemeente een belangrijke subsidie wilde verleenen, te vinden door verkoop van inschrijvingen Grootboek. - Ik ontraadde niet de subsidie, maar wel den verkoop van kapitaal; de burgemeester stond geheel aan mijne zijde en tegenover den wethouder van Oers. -

Het dagelijksch bestuur van Vught maakte op mij een gunstigen indruk; de wethouder van der Heijden scheen mij een zeer onbeduidend mensch.

Ik vernam nog, dat vele Broefche families o.a. van Abbeuven, Gilman enz. op de algemeene begraafplaats te Vught wat een eigen graf hadden. De lijken, die daar begraven worden, worden zonder eenigen bijstand van Roomsche geestelijken in de ongewijde aarde bijgezet.

Vught.

Soms wordt bij de lijken wat gewijde aarde in de kist gedaan, wanneer althans de Broefche geestelijkheid daar toe wil medewerken, iets, dat niet dikwijls het geval schijnt te zijn, sinds de Katholieken een eigen begraafplaats te Othen hebben en daarmede de aanleiding voor een begraafenis in een eigen grafkelder op een algemeene begraafplaats te Vught vervallen is.

Administratie gemeente-ontvanger. Vergunningsrecht te laat gebokt; nl. in twee collectief verantwoord, zonder voorafgaande specifieke boeking op een gez. geld hulpjournaal van ontvangst.

Administratie ter secretarie. Er ontbreekt een register van aangifte van Nederlanderschap; evenzoo is er geen register van gevestigden in- of van vertrokkenen uit de gemeente. Meerdere personen komen op één blad voor.

Den 18 Juli 1902 kwam ik weer in de gemeente. Ik was des ochtends in Molen geweest, en liek mij aan het station te Vught met een rijtuig van Duiters halen. Van B. en W. vernam ik, dat het gesticht Voorburg slechts zeer geringe voordelen aan de gemeente brengt. De neerlijdenden hebben er absoluut niets aan; alles wordt publiek besteed. - Als eenig voordeel werd beschouwd, dat gemiddeld een 2.5 menschen op Voorburg week vinden, en dat twee doctoren met hun huiskinderen als gewone particulieren in Vught wonen.

De sterfte op Voorburg is oplooph; op 900 verpleegden stierven in 1901, 58 personen, en in 1902 tot nu toe reeds 52 personen. - Waardoor wordt de ongunstige verhouding verblaatd tussen het getal geboorten (162) en het getal overledenen (165) in Vught.

Bij de laatste stemming voor een lid van den Raad werd er deule gewerkt met beer, borrels en sigaren; van Oers, de zoon van den vroegeren wethouder, haalde juist de meendenheid. -

Van de elf raadsliden waren er 9, onder wie de twee wethouders, in de kam der gemeente; 1 woonde te Olierd, 1 te Karmen. -

Kuicht.

De gemeente bezit ± 250 hl. t. braekgrond, de gemeen-
tenneide genaamd. Als de waterlooping nu over goed was,
dan was dat praeltige grond. In der tijd is, naar het
schijnt met stekwijgende toestemming van het gemeenteb.
stuur van Uught, door Cromvoirt bij Cromvirtsgebied,
een dam gelooft in de afwaterings sloot, daardoor is
de waterlooping nuar die zijde onmogelijk: de sloot stant
nl. niet op den legger, en Cromvoirt wil dat dam niet laten
verwijderen, om op eigen grond geen overlast van
water te krijgen. —

Men heeft toegepraet het water te looren door het
Bosche veld, het bestuur van dien polder vraeg daaraan
eclter f 300. — en soavel wilde men niet besteden. De
zaak bleef diensgevolge hangende, in afwachting
van de opening van den blaakmond. —

Omdat de gersenteuweide ligt ten noorden van het
kanaal s Bosch - Drongelen, zal men het water nuar
^{in dat kanaal} ~~naar die zijde~~ looren, B. en W. deelden
mij althans mede, dat het als heel zwaar vast stond,
dat gronden, ten noorden van het kanaal gelooft,
daarop niet zouden mogen afwateren.

Ik verheende audientie aan een mekelaar, Keeren, die
een verschil had met B. en W. over het bedrag van een
rekening; ik raadde hem zich tot f. s. te wenden; —
aan B. van de Sprang, die over het internationaal
Bijeenkomsten kwam spreken; — en aan den pastoor,
van Osp. een brief van den wethouder te hille, die
eenvoudig zijne afwachting kwam maken.

B. en W. deelden mij nu mede, dat het onderhand
van de kausche baan, en de verdelijng van die baan
legger afloop van het water, geschiedt door — en op kuste
van u. slaan.

Ik bezocht met B. en W. een bezoch aan de ma-
chinefabriek van Henri Sprang, ik werd door den eize-
naar rondgeleid, en vond, wat ik zag, zeer interessant.
De fabriek maakt vooral kleine machines, om water te
bereiden, ijsmachines enz. — Ik zag een tiental
brevetten op uitvindingen, in de fabriek gedaan, van

Kuicht.

welke men in het buitenland patent had genomen. Naar
de heer Sprang mij zeide, werkte hij vooral nuar het buiten-
land, de uitgebetide buitenlandsehe correspondentie bereijg-
de dat keuren. — Glaemel de fabriek ook van de afge-
meene malaise te lijden heeft, kan ze toch nuar aan ten
gotal werkliden sterk geuen.

Den 15 Mei 1906 kwam ik weer in Uught; ik bezocht
dienzelfden dag ook nuar Esch, van waar ik per trein naar
den Bosch retoureerde.

hangen niemand zich voor de audientie hard aangemeld
had ik volle drie uur om met B. en W. te praeten.

Wethouder de heyer doek het groote woord; hij is getrouwd met
eene zuster van het statulid Kluber van Heeren, hij heeft
geene kinderen. Op den duur wacht hem een deel van het
vermogen van den voormaligen burgemeester van Esch, den
heer van Heeren. Naar het heel had het statulid van
Heeren gezamenlijk met zijne zusters dat fortuin erven.

Behoud archief werd grootendeels door Scheffelman — destijds vol-
lener der secretarie, thans burgemeester van Kleinderde geordend;
Houdam had er geen hand aan uitgestoken.

Om mede van de voordelen van den llienen blaakmond
te genieten werd door belanghebbende, bij irrigatie en af-
watering overleg geplegd: het Vrijh zal in den hinkel
Wisseltje te Drongelen eene dubbelt inlaatsluis bouwen;
met eene der twee openingen maek het Bosche veld, de
Baan en Vrijkampen en de gemeenteweiden van Uught
bevoerd worden; het water schak dan laten afgeleiden worden
in het kanaal s Bosch - Drongelen, door het molten van
deze sluis in den rechtstrijke baan dat kanaal. Ziek
spreek van zelf, dat er dan voldoende af- en aanvoer
slooten moeten gegraven worden. Volgens B. en W. kom
daardoor dan tevens de afwatering van de gemeente
weiden in orde, en wordt men diensdangende geheel
onafhankelijk van den onwil van Cromvoirt!

Den na de met Keiper de zusters finantiel in helen doen
kwaren, stelden B. en W. voor om de f 200 voor de bevoor-
schaal in te trekken; de gemeenteraad wilde daarvan eclter

Vught.

niet weten, en handhaafde de subsidie:

M. en W. hadden het erg druk over de behandeling, welke Vught steeds van den Bosch ondervond bij quaestie van besteding, verlichting enz. — Ze volden zich erg verongelykt. —

M. en W. waren zeer tevreden dat aan de verlichtings quaestie nu binnen zeer korten tijd eene zeer goede oplossing zou gegeven worden, door den bouw van een eigen gasfabriek, welke door een Duitscher, Carl Vrancken, zohu gefinancierd en geëxploiteerd worden.

Alleen aan het station kan men telegraferen; binnen kort zal er een telefoon komen op het postkantoor, en zal men dus van uit Vught kunnen telephoneren. — Een zevental particulieren hebben een eigen telefoon aansluiting met den Bosch.

Ziekte lid de heyer, ontvanger van Vught, is getrouwd met eene zuster van Dr. V. d. Haeghe; hij heeft geen kinderen.

Den 18 Maart 1910 kwam ik weer in Vught; later bezocht ik nog St. Michiels gestede en Schijndel.

Van boeringszorg bij nieuwe bouw, of herbouw wordt streng de hand gehouden door eene Commissie van toezicht van vijf leden, waarvan de bevegemeester voorzitter is.

Sabronaat krijgt f 600 subsidie van gemeente voor leekenonderwijs; dat onderwijs wordt gegeven door van Graenendaal, directie van der leekenschool (hoofdweder van doofstommen instituut) Lrips en Waesen. — Er schijnt niet altijd betaalbaar overlegd te worden omtrent de uren, waarop het lekenonderwijs (Sabronaat) herhalingsonderwijs (gemeente) en handelsonderwijs (Klaarse) gegeven wordt, zoo dat dezelfde leerlingen niet van alles kunnen profiteren.

Men zal een staak aanleggen omtrent de exploitatie van gemeentelijke eigendommen, vooral nu van belang, nu de kasstans van 250 fl. A. gemeente weide na de opening van het kanaal Bosch. Drangelen zoo veel beter wordt; het nu toe brachten die opanden 3000 of 4500 per jaar op; men hoop, dat de op. brenghet wel met 100% kan voortgaan.

Dr. Kibben is gemeente doctor; hij krijgt f 1000 en betaalt zelf een vroedvrouw, die hij f 300 geeft.

Vught.

Armaede wordt in Vught niet geledend; de fondsen van het arm. bestuur gaan voort, door verkoop van bouwterrein bij het station; gemeente moest vroeger met f 800 subsidieren, thans met niet meer dan f 500. —

De strooehulzen fabriek van v. Nijbevorsel werd stop gezet; een goede ramp voor de gemeente was dat niet, vooral omdat de kinderen, die daar werkten, geen ambacht leerden, en daardoor maatschappelijk later behoeven den kost konden verdienen.

Er komt een post en telegraafkantoor; het Rijk zal hoogstens f 800 hever betalen, 4% van den koopprijs grond en 6% van de bouwkosten.

Gasfabriek gaat zeer goed; door het invoren van ruuntgasmer., thans wordt er ook 3 zomers veel gas gebruikt.

De Darius vereeniging telde aanvankelijk 500 leden; thans nog 100. Gemeente geeft f 25 subsidie.

De Klaarse, voorzitter houthouwers, heeft een cursus met 15 leerlingen, dus zeer bevestigend.

Mr. Mondain deed zoo goed als niets aan oud arcief; Sanders en Schuyfman, thans burgemeesters van Voermond en Klundert, hebben het zoo goed mogelijk gezonde.

Den 11 Juni 1915 kwam ik weer in Vught; tevoren was ik in de gemeente Rosmalen geweest.

Burgemeester van Lanschat is weer erg zenuwachtig, en geeft zich vooral veel moeite om mij te laten zien, wat hij zelf veel werkt en registers op alles er nog wat aanlegt. Blij geeft zich welelijk veel moeite en levert veel werk. Landt niet alles heeft echter voor de gemeentelijke administratie veel waarde. — Hij is voorzitter van de gezondheids Commissie de Borsel (13 gemeenten); en niettegenstaande hij tal van notities had in allerlei boekjes over vergaderingen, inspectie bochten enz. kreeg ik toch niet de indruk, dat hij in deze qualiteit eene drijvende kracht is, en men ik veel, dat hij veel openigheid heeft om de zaken naar hij het oorde te laten; ik geloof niet, dat de gezondheids Commissie onder zijne leiding al veel nuttig werk heeft tot stand gebracht. — Hij is erg onder de impressie van de maatschappelijke met den ambtbaare ter secretarie van Helvoirt, die op de secretarie slecht schijnt te voldoen,

Vught.

en achteraan de Raadsleden beverkt, om hem - tegen het advies van W. en W. in - een hooger salaris toe te kennen; in de aanstaande raadsvergadering zal waarschijnlijk indien geest besloten worden! - W. en W. zijn tegen die salaris verhooging, omdat de gemeente secretaris van Vlooff zieh bij W. en W. bitter over van Helvoit kwam beklagen. -

Men denkt er hard over om een nieuw Raadhuis te bouwen. Zoodra de tegenwoordige wettelijke tijdsomstandigheden wat zullen verbeterd zijn. -

Van het Rijk zal men waarschijnlijk 500 l² bouwterrein cadeau doen, en daarop een nieuw post- en telegraaf kantoor te bouwen. Bij de woning van Dr. Hillen heeft men nog 1200 l² bouwterrein liggen; misschien was de bouw van een nieuw Raadhuis en van het post- en telegraaf kantoor daar te combineren. -

In den laatste tijd gaan er nog al menschen naar Duitschland; boven dief meerke er 250 tot 300 te 's Bosch; meestal vakarbeiders; de Bossche Vroegelsche sleedraars hebben een goeden naam om hunne bedrevenheid in hun vak. -

Het vertrek van Graafse was een groot verlies voor gemeente; hij had hooger blekname werklui; - in hun plaats te worden bij den oprichter van Graafse gewone werklui; meestal niet veel meer dan spouwerluis geberigt; - die oprichter heeft een kachel fabriek. - Het gehalte der arbeiders is veel verminderd; zij worden natuurlijk ook veel minder betaald. -

Gemeente heeft gasfabriek nog niet over genomen van de Central Verwaltting te Utrecht; dat kan nog wel drie jaar duren. -

Den 28 juli 1919 bezocht ik per auto van uit den Bosch de gemeenten Middelichs gesel, Vught en Engelen. Politie is niet in orde; doet te veel boddiensden; daarvoor te veel van haar eigenlijken taak onttrekken; is slecht betaald, hangt allen op het Raadhuis. Den burgemeester daarover hard gevallen; deze heeft beterschap beloofd. -

Gasfabriek maakte in 1918 een winst van f 5646, waarvan de helft van de gemeente. Men denkt in

Vught.

1920 Carl Francken los te laten en het bedrijf voor de gemeente over te nemen. -

De gemeenteweide, 272 l. A. blaas voor 6 jr inper., eelen verpacht; 45 l. A. als weide gereserveerd voor inwoners van Vught. - De pachters mogen haveren en erw. Totale opbrengst ruim f 32.000. -

Naerenbond, Voorzitter van Hden, doet niet veel; er is geen boerenbank. -

Blauwe, Voorzitter Zalkhauwers, levert nuttig werk; kan nog veel nuttiger zijn, wanneer de leden onderling elkanter wat beter steunden. -

Er wordt vooral landbouw - als tuinbouw onderwijjs gegeven. -

De erfnood is groot; een woningbouw vereniging is in de maak; men heeft reeds een terrein op zicht. -

Bij raadsverkiezing zijn drie leden vervangen door werkliden. -

Er wordt geen waterbeswaar onderhouden; als de plannen Bongererts door gaan wordt de waterstand van het kanaal Bosch - Drongelen te hoog, en zal de gemeenteweide groote last lijden. -

Door algemeen armbesluit - Voorzitter is met houder Zalkhauwers - worden 22 omers 20 gesinnen betaald; in den afgelopen winter steg dat aantal tot 45. - Tot nu toe kan men zich redden; maar waarschijnlijk zal men binnenkort om een subside bij gemeente moeten aankloppen. -

Wageningen nieuw Raadhuis; dat zou thans zeker f 150.000 kosten. -

Groote plannen voor een villa terrein bij de Gperen Hden; als mijn meening te kennen gegeven, dat daarvan wel niet veel zal komen; de terreinen 25 l. A. zijn in handen van speculanten; de grond kost f 2.50 de l². - Het terrein wordt veel te duur; iemand, die daar gaat bouwen, wil wat eigen terrein hebben voor tuin, park aadig enz; de bouw van villa's kost ook veel geld; de gemeente had het terrein in handen moeten nemen. -

Vught.

Den 26 Mei 1923 bezoekt ik Helvoirt en Vught. Burgemeester van Samschat had er veel openaer, open in, mij het nieuwe Raadhuis te wijzen. Eerst buiten: er ligt $\pm$ anderhalve hl. A grond bij, met een pr. ~~pr.~~ bechtige zwarte beuken, groot visch vijver enz. — Door het terrein maakte men een goed (nuttigen) verbindingsweg tussen den weg Vught-Helvoirt, en den weg Vught-Esch. — Het raadhuis is naar mijne meening zeer goed ingericht, en zal nog lange jaren aan zijn doel kunnen beantwoorden: er is thans meer ruimte dan men behoeft. — Door den eigenaardigen bouw van de villa hebben vele kamers eenen zeer byson. deren vorm; ook de raadsaal. Men kan zien, dat het gebouw niet voor Raadhuis werd gebouwd; maar de inrichting is zeer geriefelijk. — Het geheel kostte om en om ~~veel~~ duizend gulden, waarvan f 52.000 voor aankoop van villa met park, en de rest voor verbouwing en inrichting.

Vught trekt, om vreemdelingen te trekken, zijne belastingen laag te houden: groote fortuinen betalen ongeveer $\frac{1}{2}\%$ gemeentelijke inkomsten belasting; boven dien 50 p centen op de vermogens belasting, en 120 id op personeel. —

Het B. en W. vooral gesproken over de diverse bedrijven: de gasfabriek wordt thans door de gemeente geexploateerd; Carl Francken is er uit. In 1922 had men een winst van f 5100. — Het waterleiding bedrijf gaf in 1922 een verlies van f 263. — ~~De~~ Het elektrische bedrijf gaf een reiner winst van f 433.07; licht 4 cent; kracht 20 cent.

Veel zorg baart de riolering; Vught breidt zich voortdurend uit; men weet niet, waar men het afval en verdere riool water moet heen leiden. —

Vught kocht tegenover Kraaienstein een terrein van 8 hl. A. Daar moet een nieuwe kerk komen; men rekent, dat daarvoor 2 hl. A. zullen noodig zijn. De rest wordt bouwterrein.

Vught

80% van de bevolking moet buiten de gemeente zijn brood verdienen; men rekent, dat dagelijks een 1200 menschen buiten Vught arbeiden.